توضیحات تکمیلی در مورد مبحث انواع مبدل‌های مورد اشاره در اسلایدهای درس:

① مبدل باک مستقیم (کلاس A):

کاهنده ولتاژ - کار در ربع ۱ (موتوری مستقیم)

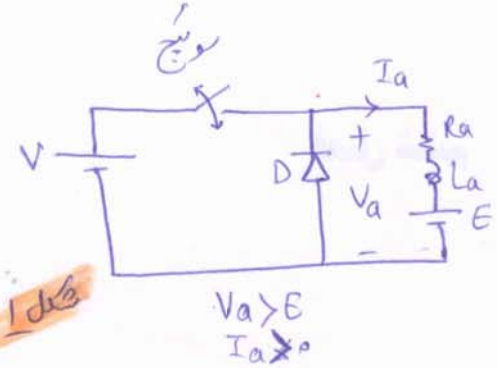

شکل ۱

$V_a > E$

$I_a > 0$

$V_a > 0$, $I_a > 0$

$\delta \triangleq \frac{t_{on}}{T}$

t_{on}: زمان روشن بودن سوئیچ

T: دوره تناوب سوئیچینگ

$0 < \delta < 1$ $\quad V_a = \delta V$

② مبدل بوست معکوس (کلاس B)

افزاینده ولتاژ و انتقال توان از سلف موتور به منبع V

در ربع ۲ کار می‌کند یعنی ترمز ژنراتوری مستقیم

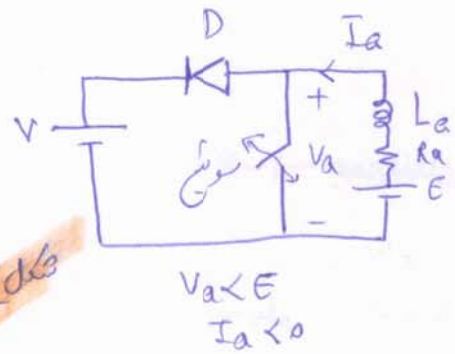

شکل ۲

$V_a < E$

$I_a < 0$

t_{on} = زمان روشن بودن سوئیچ $\quad \delta \triangleq 1 - \frac{t_{on}}{T}$

$V_{out} = V$

$V_{in} = V_a$

$0 < \delta < 1$ $\quad V_{out} = \frac{V_{in}}{\delta}$

یا $V = \frac{V_a}{\delta} \Rightarrow V_a = \delta V$

کار مبدل بوست این است که ولتاژ V_a را همواره کوچکتر از ولتاژ E قرار می‌دهد تا جریان I_a از موتور به سمت منبع جاری شود

③ مبدل کلاس C:

این مبدل ترکیبی از دو مبدل باک مستقیم و بوست معکوس است.

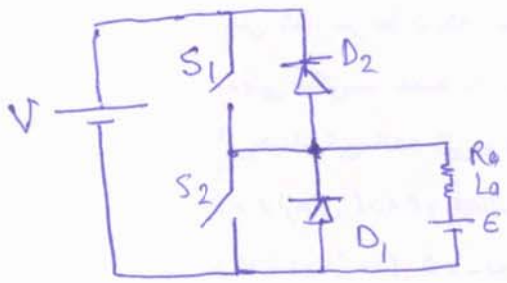

$\delta = \frac{t_{on}}{T}$

(الف) عملکرد بصورت باک مستقیم: $I_a > 0, V_a > 0$ است

- سوئیچ S_1 و دیود D_1 برای کنترل ولتاژ در حالت مبدل باک کنترل می‌شوند.

حالت ۱ فرض کنید جریان $I_a > 0$ باشد و مقدار لحظه‌ای آن یعنی $i_a(t)$ هیچوقت صفر نشود. مثلاً به شکل زیر باشد. در این حالت ترکیب D_1, S_1 یک مبدل باک مطابق شکل ۱ تشکیل می‌دهند:

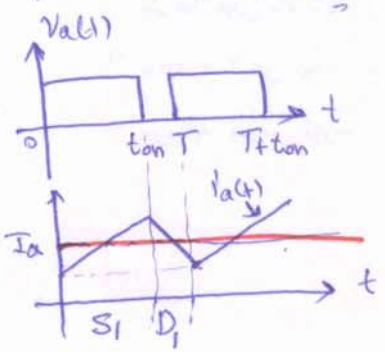

در این حالت S_2 همواره قطع است.

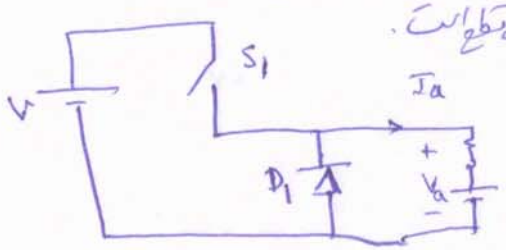

حالت ۲ : فرض کنید $I_a > 0$ (مقدار متوسط جریان) باشد اما مجموع ریپل جریان، $i_a(t)$ در لحظاتی منفی هم شود. در این حالت، به ازای $i_a(t) < 0$ ، $i_a(t) < 0$ است سوئیچ S_2 و دیود D_2 نیز فعال می‌شوند و در واقع هر چهار المان کار می‌کنند.

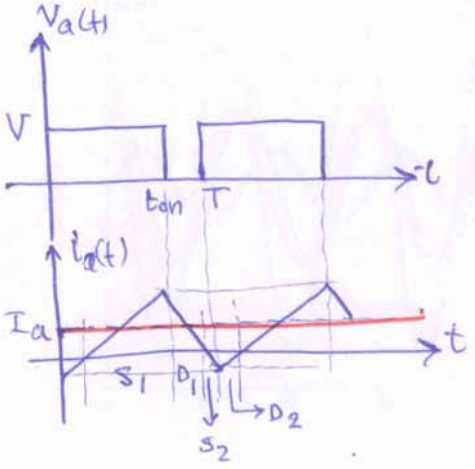

از شکل $i_a(t)$، مشخص است که اگر جریان لحظه‌ای $i_a(t)$ منفی شود سوئیچ S_2 فعال می‌شود و اگر S_2 برای کنترل خاموش شود، دیود D_2 بصورت طبیعی فعال می‌شود

(ب) عملکرد بصورت بوست معکوس: $I_a < 0$ ، $V_a > 0$ است.

- سوئیچ S_2 و دیود D_2 برای کنترل ولتاژ در حالت مبدل بوست معکوس کلیدزنی می‌شود

حالت ۱ : فرض کنید جریان $I_a < 0$ باشد و مقدار لحظه‌ای جریان ریپل $i_a(t)$ هم همواره منفی باشد و هیچگاه مثبت نشود. در این حالت تنها سوئیچ S_2 کلیدزنی می‌شود. هرگاه کلید S_2 خاموش شود، دیود مدار آن یعنی D_2، جریان مزبور را در بار هدایت می‌کند.

شکل روبرو، مطابق شکل ۲ است که در بخش (A) رسم شد.

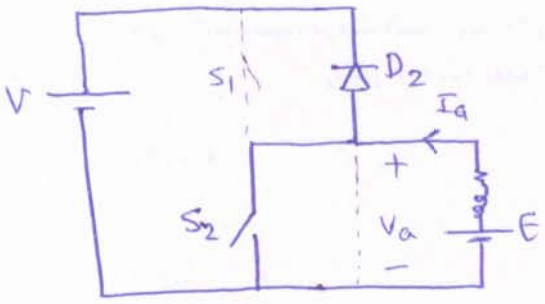

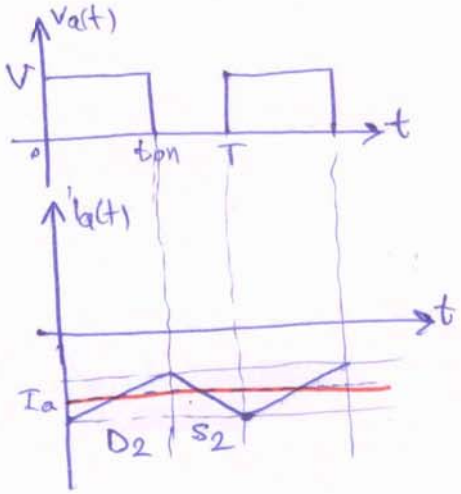

حالت ۲: فرض کنید جریان متوسط I_a مثبت باشد، اما بخاطر ریپل جریان، جریان لحظه‌ای $i_a(t)$ برای لحظاتی میتواند منفی هم بشود. در لحظاتی که جریان منفی میشود، سوئیچ S_1 کلید زنی میشود و به تبع آن دیود مکمل آن D_1 نیز فعال میشود و در واقع هر چهار المان کار میکنند.

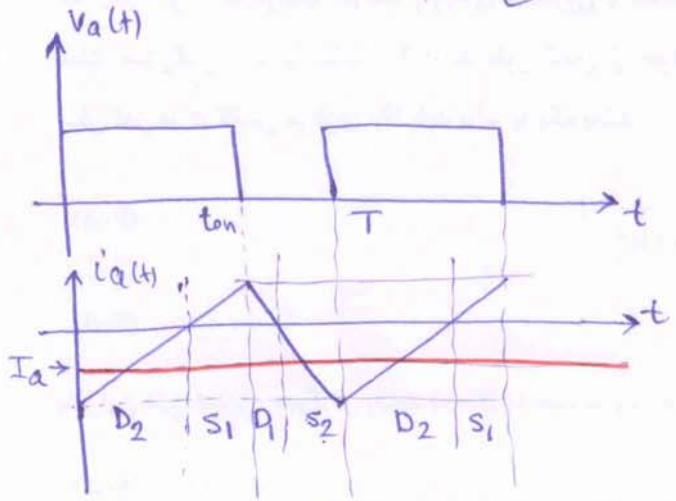

سئوال: به ازای چه مقادیری از δ حالت موتوری (کادران ۱) و یا حالت ترمزی (کادران ۲) اتفاق میافتد؟

جواب: با توجه به رابطه جریان (مدار) یعنی $I_a = \frac{\delta V - \epsilon}{R_a}$، وقتی $I_a > 0$ باشد حالت کار موتوری است و وقتی $I_a < 0$ باشد، حالت کار ترمزی است. پس

اگر $I_a > 0 \Rightarrow \delta V - \epsilon > 0 \Rightarrow \delta > \frac{\epsilon}{V}$: حالت موتوری

و به همین ترتیب $\delta < \frac{\epsilon}{V}$: حالت ترمزی

مثلا فرض نمائید $V = 400$ ولت است و موتور در سرعت $1000\ rpm$ دارای ولتاژ ضدمحرکه $\epsilon = 300$ باشد. در این حالت اگر بخواهیم ترمز اتفاق بیفتد باید $\delta < \frac{\epsilon}{V} = \frac{300}{400}$ یعنی $\delta < 0.75$ باشد.

لذا مرز بین حالت موتوری و ترمزی عدد مشخص نیست و برابر با $\delta = \frac{\epsilon}{V}$ است.

برای آشنایی بیشتر با چگونگی ایجاد فرمان کلیدزنی به سوئیچها و انتخاب سوئیچ مناسب برای اعمال به آن، سیستم کنترل حلقه بسته جریان در شکل زیر رسم گردیده است. برای کنترل جریان از کنترلر تناسبی انتگرالی (PI) و مدولاتور PWM بادبع حامل مثلثی استفاده شده است.

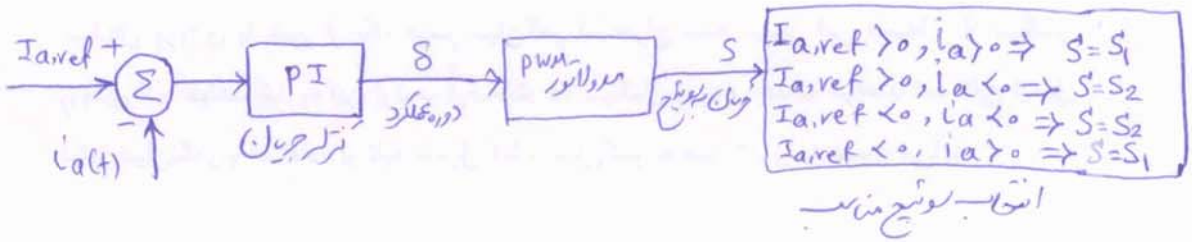

- انتخاب سوئیچ با توجه به علامت جریان متوسط (Ia,ref) و جریان واقعی ia(t) طبق بلوک نشان داده شده در شکل انجام می‌شود. دیود هلکس هر سوئیچ هر گاه فرمان سوئیچ صفر شد، لصورت اتوماتیک روشن می‌شود.

- ایجاد جریان مرجع Ia,ref توسط حلقه کنترل سرعت (در صورتیکه درایو دارای کنترل سرعت باشد)، انجام می‌شود که در شکل زیر نمایش داده شده است:

④ مبدل کلاس D :

این مبدل در دو ربع ۱ (موتوری مستقیم) و ۴ (ترمزی مکانیکی) کار می‌کند.

دقت نمایید که جریان $i_a > 0$ است اما ولتاژ V_a هم می‌تواند مثبت و هم منفی باشد.

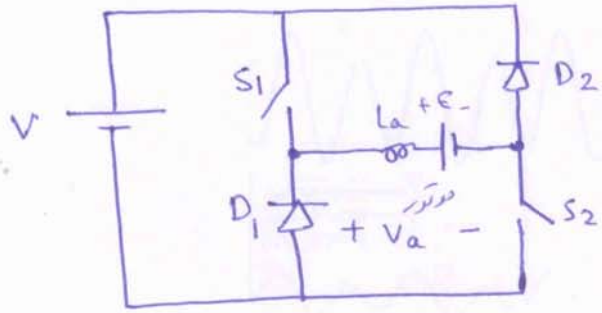

$$\delta = \frac{t_{on}}{T}$$

ربع ۱ : $\delta > 0.5 \Rightarrow V_a > 0 \Rightarrow$

ربع ۴ : $\delta < 0.5 \Rightarrow V_a < 0 \Rightarrow$

(الف) عملکرد به صورت بار مستقیم :

- سوئیچ S_1 و S_2 همزمان با دوره عملکرد $\delta > 0.5$ خاموش و روشن می‌شوند. هرگاه این دو سوئیچ خاموش می‌شوند، جریان از طریق دو دیود D_1 و D_2 مسیرش را می‌بندد.

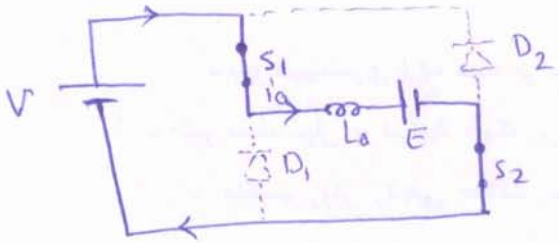

وصل بودن سوئیچ‌ها

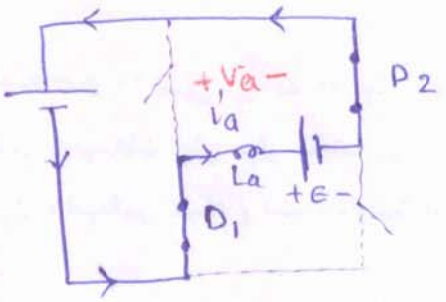

قطع بودن سوئیچ‌ها

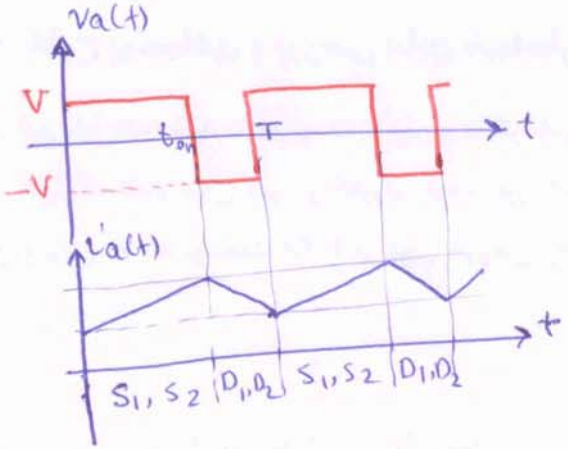

تغییرات ولتاژ و جریان کلیدها در آرمیچر در ربع ۱

$$\delta = \frac{t_{on}}{T} > 0.5$$

(ب) عملکرد در ربع ۴ :

- باز هم دو سوئیچ S_1 و S_2 همزمان با دوره عملکرد $\delta < 0.5$ کلیدزنی می‌شوند و دیودهای D_1 و D_2 هم در هنگام خاموش بودن آنها عمل می‌کنند. شکل جدار در هر دو حالت مطابق شکلهای فوق است.

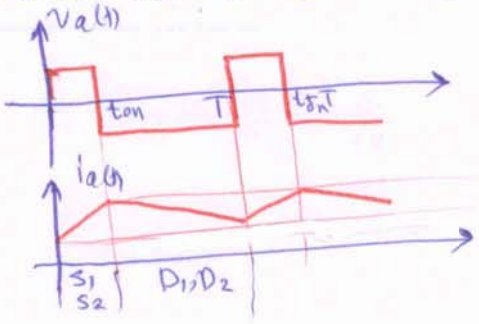

$$\delta = \frac{t_{on}}{T} < 0.5$$

$i_a > 0$

$V_a < 0$

⑤ مدل کلاس E :

– این مدل با ضا رو بروی مدل ۴ ربعی است که حالات مختلف آن شرح داده می‌شوند.

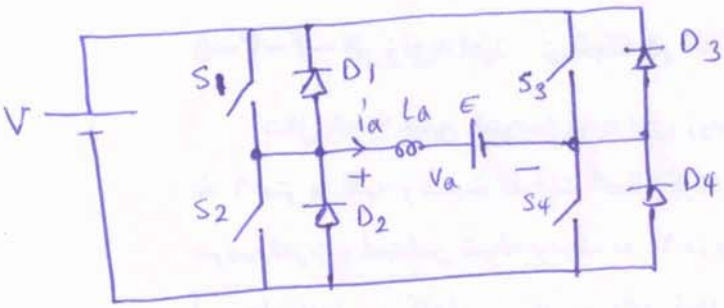

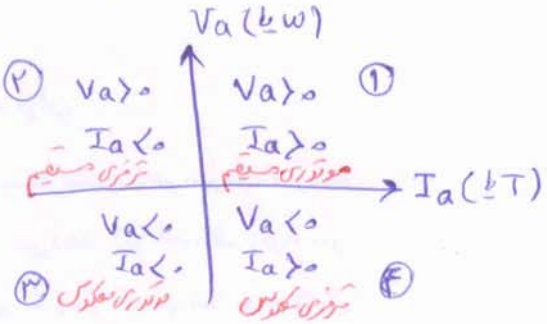

(الف) عملکرد در ربع I (مدل باک) :

سوئیچ S_4 همیشه روشن است و سوئیچ S_1 خاموش و روشن می‌شود. هرگاه سوئیچ S_1 خاموش است برای تداوم جریان سلف موتور، دیود D_2 بصورت اتوماتیک روشن می‌شود.

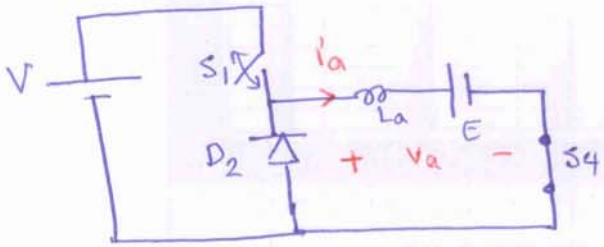

شکل مدار در ربع I که دقیقا مثل مدل باک مقیم (در صفحه ۱) است.

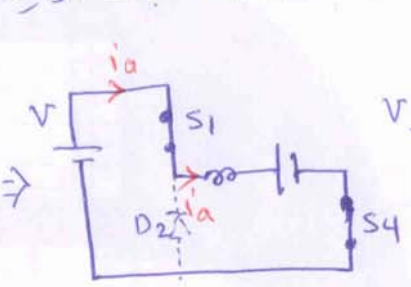

S_1 : روشن
D_2 : قطع

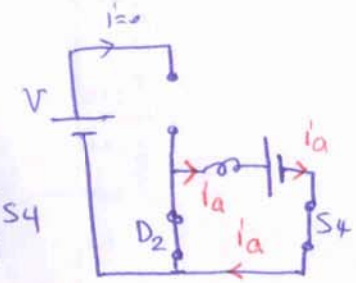

S_1 : خاموش
D_2 : روشن

(ب) عملکرد در ربع II (مدل بوست معکوس)

سوئیچ S_2 تحت کنترل است و دیود D_4 همیشه روشن است. هرگاه سوئیچ S_2 خاموش میشود، برای تداوم جریان سلف موتور، دیود D_1 بصورت اتوماتیک روشن می‌شود.

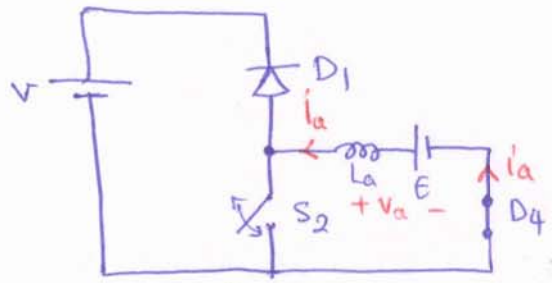

شکل مدار در ربع II که دقیقا مانند مدل بوست معکوس در صفحه ۱ است.

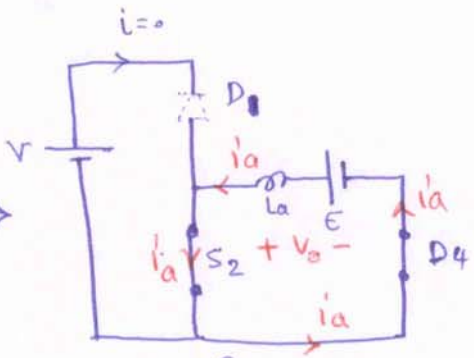

روشن : S_2
قطع : D_1

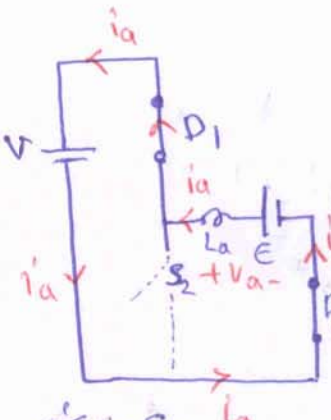

خاموش : S_2
روشن : D_1

(ج) عملکرد دوربع III (مبدل باک) ۳

سوئیچ S_2 همیشه روشن است و سوئیچ S_3 خاموش و روشن می‌شود. هرگاه سوئیچ S_3 خاموش باشد، برای تداوم جریان سلف موتور، دیود D_4 بصورت اتوماتیک روشن می‌شود.

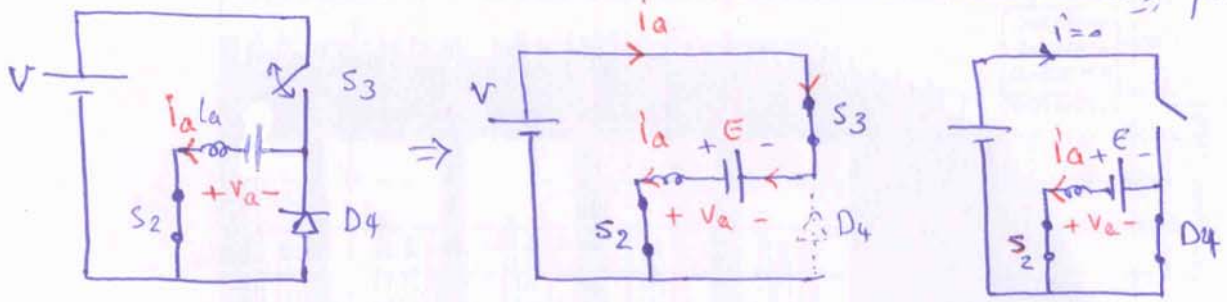

شکل مدار دوربع ۳ که با مقایسه با شکل ۱ در صفحه ۱ می‌تواند یک مبدل باک عمل می‌کند.

S_3: روشن
D_4: قطع

S_3: خاموش
D_4: روشن

دقت شود که:

۱- ولتاژ آرمیچر V_a با پلاریته نشان داده در شکل دارای مقداری مثبت است چون سر مثبت V_a به سمت منبع متصل است.

۲- ولتاژ ضدمحرکه ϵ با پلاریته نشان داده، لزوماً مثبت است و مثبت شدن ϵ در واقع با تغییر جهت سرعت حاصل می‌شود.

۳- جریان آرمیچر هم در جهت نشان داده شده، جاری است و لذا i_a مثبت است.

۴- چون از سر مثبت منبع جریان i_a خارج می‌شود، منبع توان به ماشین داده یعنی حالت عملکرد ماشین موتوری است و ماشین توان مصرف می‌کند.

(د) عملکرد دوربع IV (مبدل بوست معکوس) ۴

- سوئیچ S_4 تحت کنترل است و دیود D_2 همیشه روشن است. هرگاه سوئیچ S_4 خاموش شود، برای تداوم جریان سلف موتور، دیود D_3 بصورت اتوماتیک روشن می‌شود.
- دقت شود که مقدار ϵ با پلاریته نشان داده شده، منفی است و مقدار V_a هم منفی است.

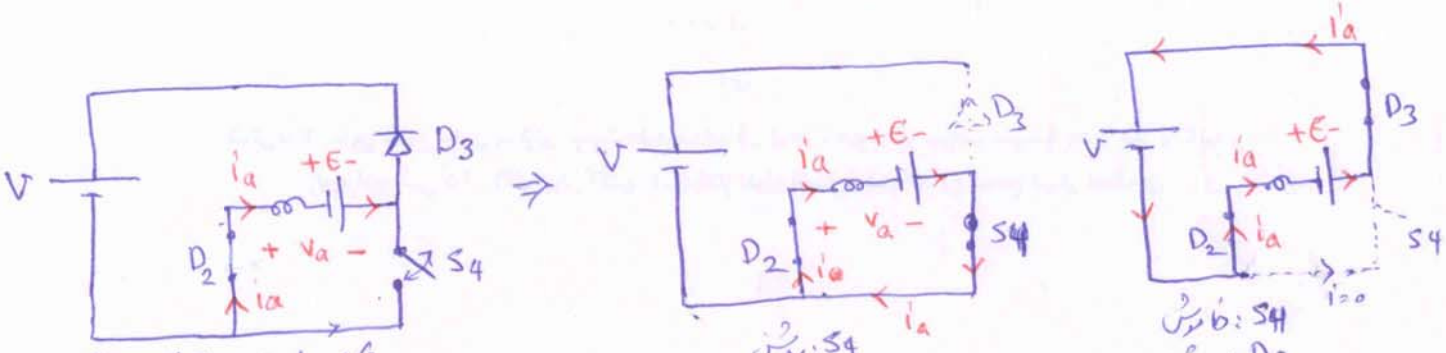

شکل مدار دوربع ۴ که همانند یک مبدل بوست معکوس عمل می‌کند.

S_4: روشن
D_3: خاموش

S_4: خاموش
D_3: روشن

صفحه ۷: